

ΤΕΙ ΣΕΡΡΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ «ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ»
ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΒΟΓΙΑΤΖΗ ΔΕΣΠΟΙΝΑ
ΕΞΑΜΗΝΟ: ΕΑΡΙΝΟ 2012-2013

ΚΟΥΦΟΥ ΕΙΡΗΝΗ, ΑΕΜ: 1457
ΤΡΙΑΝΤΗ ΜΑΡΚΕΛΑ, ΑΕΜ: 2773

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α' Μέρος: Γενικά για το ρόλο του εκπαιδευτικού:

Κουφού Ειρήνη, 1457

Μύθοι και στερεότυπα γύρω από το έργο του εκπαιδευτικού,
και τρόποι αντιμετώπισής τους. σελ. 4

Διαστάσεις του ρόλου του εκπαιδευτικού . σελ. 6

Καθήκοντα του εκπαιδευτικού. σελ. 8

Β' Μέρος: Ειδικότερα για το ρόλο του εκπαιδευτικού:

Τριάντη Μαρκέλα, 2773

Πανελλήνια έρευνα του παιδαγωγικού ινστιτούτου για τα
χαρακτηριστικά του «αποτελεσματικού» εκπαιδευτικού. σελ. 10

Σύνθεση μελετών ελλήνων και ξένων συγγραφέων για τα
χαρακτηριστικά «καλού» εκπαιδευτικού. σελ. 12

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στην είσοδο των νέων τεχνολογιών
στο σχολείο. σελ. 14

Βιβλιογραφία: σελ. 18

1. ΜΥΘΟΙ ΚΑΙ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

Όσο αφορά το έργο και την εκπαίδευση του εκπαιδευτικού, είναι ευρύτατα διαδεδομένοι στους αρμόδιους φορείς και το κοινωνικό σύνολο αρκετοί μύθοι και στερεότυπα οι οποίοι αποτελούν επιστημονικές πλάνες και συναισθηματικά φορτισμένες γενικές και ατεκμηρίωτες κρίσεις.

1. Η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών κατευθύνεται από την εσφαλμένη αντίληψη ότι η διδακτική δεξιότητα είναι απόρροια της κατοχής του αντικειμένου διδασκαλίας ή του λεγόμενου «έμφυτου παιδαγωγικού ταλέντου» για διάπλωση ψυχών, που δεν τεκμηριώθηκε ποτέ επιστημονικά. Το έργο όμως ακόμα και του πιο ταλαντούχου εκπαιδευτικού, απαιτεί –πολύ περισσότερο από όσο στο παρελθόν– άρτια παιδαγωγική κατάρτιση και επαρκή διδακτική εμπειρία, αποκτημένη συστηματικά και σε άμεση επαφή με τους μαθητές.

2. Μια ακόμα πλάνη αποτελεί η άποψη ότι η παιδαγωγική κατάρτιση ταυτίζεται με την ενημέρωση και άσκηση των υποψηφίων εκπαιδευτικών στη Διδακτική Μεθοδολογία, δηλαδή με την τεχνοκρατική προετοιμασία τους για τη μετάδοση γνώσεων στους μαθητές στο γνωστικό αντικείμενο της ειδικότητάς τους. Η παιδαγωγική κατάρτιση είναι όμως πολύ ευρύτερη και σημαίνει να συνειδητοποιήσουν οι υποψήφιοι εκπαιδευτικοί το πεδίο της μελλοντικής δραστηριότητάς τους στις εξής τουλάχιστον διαστάσεις του:

- Το εκπαιδευτικό ίδρυμα με τις προϋποθέσεις, συναρτήσεις, και δυνατότητές του.
- Τη συμπεριφορά τους απέναντι στους μαθητές, στο πλαίσιο μιας ατμόσφαιρας δημιουργικής εργασίας και συνεργασίας
- Τη διδακτική διαδικασία.

3. Η εκπαίδευση των υποψηφίων εκπαιδευτικών είναι συνάρτηση της δραστηριότητάς τους, η οποία όταν αποτελεί ενασχόληση με μικρά παιδιά δεν απαιτεί εκτενείς επιστημονικές σπουδές, όπως αυτό συμβαίνει σε άλλα επαγγέλματα με υψηλότερο κοινωνικό κύρος όπως πχ του γιατρού. Με την προκατάληψη αυτή συμβαδίζει επίσης η άποψη ότι όσο πιο χαμηλή είναι η βαθμίδα στην εκπαιδευτική πυραμίδα, τόσο χαμηλότερο επίπεδο σπουδών απαιτείται.

4. Συναφής είναι η αντίληψη ότι η παιδαγωγική κατάρτιση, που αποτελεί αποκλειστικά εξοικείωση στη μετάδοση γνώσεων, δεν εναρμονίζεται με την επιστημοσύνη, που αποτελεί θεωρητική ενασχόληση σε ποιοτικά ανώτερο επίπεδο. Η αντίθεση παιδαγωγικής και επιστημονικής κατάρτισης είναι μια βαθιά ριζωμένη προκατάληψη.

5. Η ευρύτατα διαδεδομένη άποψη ότι το έργο του εκπαιδευτικού αποβλέπει αποκλειστικά ή κυρίως στη διάπλωση του χαρακτήρα και απαιτεί ως εξοπλισμό αγάπη προς το παιδί και προσήλωση στα «παιδαγωγικά ιδεώδη». Συναφής είναι και η άποψη ότι ο εκπαιδευτικός είναι θεματοφύλακας των παραδοσιακών αξιών και επομένως στο στόχο αυτό πρέπει να προσανατολίζεται η εκπαίδευσή του.

Πολλά από τα στερεότυπα αυτά, γνωστά από θεωρητική βιβλιογραφία επικυρώθηκαν και από εμπειρικές έρευνες, που αναφέρονται στα κίνητρα επιλογής του

επαγγέλματος του εκπαιδευτικού. Η ανεπαρκής παιδαγωγική κατάρτιση του εκπαιδευτικού παγιώνει τέτοια στερεότυπα, που μπορεί να έχουν πολύ αρνητικές επιπτώσεις στην εκπαιδευτική διαδικασία. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η τάση να ερμηνεύεται η σχολική επίδοση των μαθητών ως προϊόν κληρονομικών παραγόντων. Αυτό όχι μόνο αντιστρατεύεται στα σύγχρονα επιστημονικά πορίσματα αλλά αντανακλά έντονα και στην παιδαγωγική εφαρμογή, γιατί είναι γνωστό ότι οι προσδοκίες των εκπαιδευτικών επηρεάζουν τη σχολική επίδοση των μαθητών.

Για την καταπολέμηση των παραπάνω πλανών και στερεοτύπων απαιτείται βελτίωση της εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών και σωστή ενημέρωση και διαφώτιση των «ομάδων αναφοράς».

Ειδικότερα:

1. Η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών όλων των βαθμίδων, ειδικοτήτων και τύπων σχολείου πρέπει να επικεντρώνεται στην κοινή παιδαγωγική τους αποστολή, με τις αναγκαίες διαφοροποιήσεις ως προς τα αντικείμενα διδασκαλίας και την σχολική βαθμίδα. Από άποψη εύρους σπουδών, η εκπαίδευση τους πρέπει να καλύπτει τρεις ισότιμους τομείς: παιδαγωγική κατάρτιση, ειδικότητα και πρακτική άσκηση, και να αποβλέπει σε μεγαλύτερη εμβάθυνση και συγκεκριμενοποίηση, δηλαδή στενή και συνεχή επαφή με τη σχολική και εκπαιδευτική πραγματικότητα (σήμερα η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών είναι πολύ γενική και σε πολλές περιπτώσεις θεωρητική).

2. Η πολιτεία, ως ο υπεύθυνος φορέας για τον καθορισμό της εκπαιδευτικής πολιτικής, θα πρέπει να περιορίζεται σ' ένα πολύ γενικό πλαίσιο από αρχές και σκοπούς διδασκαλίας και κοινωνικοποίησης στο σχολείο. Με τον τρόπο αυτό θα διευρυνθούν σημαντικά τα περιθώρια δράσης αλλά και ευθύνης του εκπαιδευτικού και θα περιοριστούν στα απολύτως απαραίτητα όρια η διοίκηση και ο γραφειοκρατικός έλεγχος του εκπαιδευτικού συστήματος, που δυσχεραίνουν την πρωτοβουλία και αυτενέργεια του εκπαιδευτικού, ενώ τείνουν να ματαιώσουν στην πράξη το θεωρητικά κατοχυρωμένο κύριο στόχο της αγωγής: τη δημιουργία ελεύθερων και υπεύθυνων πολιτών.

3. Οι άλλες ομάδες αναφοράς (κυρίως οι γονείς) πρέπει να διαφωτιστούν σωστά τόσο για το ρόλο του εκπαιδευτικού όσο και για τις δικές τους δυνατότητες συμμετοχής και συμβολής στην εκπαιδευτική διαδικασία. Με τον τρόπο αυτό θα επιτευχθεί η αποστεγανοποίηση του χώρου ανάμεσα στο σχολείο και το κοινωνικό σύνολο και θα αποκατασταθεί η λειτουργική σχέση σχολικής διδασκαλίας και κοινωνικοποίησης από τη μια μεριά, και κοινωνικής πραγματικότητας από την άλλη. Επίσης θα αμβλυνθούν οι εστίες τριβής γονέων και εκπαιδευτικών και θα εκλείψουν πολλά αίτια συγκρούσεων ρόλου για τον εκπαιδευτικό κατά την εκτέλεση του έργου του.

2. ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΡΟΛΟΥ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

Μέχρι πριν λίγα χρόνια οι περισσότερες δημοσιεύσεις για τον εκπαιδευτικό γράφονταν συνήθως από εκπαιδευτικούς και περιέγραφαν μια μάλλον ιδεαλιστική εικόνα της επαγγελματικής αυτής ομάδας και του έργου της και όχι την πραγματική

κατάσταση με βάση στοιχεία και εμπειρικά δεδομένα. Στα τελευταία χρόνια τόσο η κοινωνιολογία του εκπαιδευτικού όσο και η διδακτική έρευνα μας έδωσαν μια κάπως πιο ολοκληρωμένη εικόνα. Σχετική έρευνα Αμερικανών επιστημόνων στηρίζεται σε έξι διαστάσεις τον ρόλου του εκπαιδευτικού:

1. **Ο εκπαιδευτικός ως επιστήμονας.** Ο εκπαιδευτικός κατέχει γνώσεις και δεξιότητες και τις μεταδίδει στον μαθητή. Στην δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια μάλιστα εκπαίδευση είναι εκπρόσωπος μιας επιστήμης, στην οποία επιδιώκει να εισαγάγει τους μαθητές. Πέρα από αυτά ο εκπαιδευτικός είναι ο ειδικός σε θέματα αγωγής των παιδιών και η παιδαγωγική του μόρφωση θεωρείται απαραίτητο συμπλήρωμα του επιστημονικού του ρόλου.

2. **Ο εκπαιδευτικός ως φορέας εξουσίας.** Πίσω από οποιαδήποτε ώρα διδασκαλίας βρίσκεται ολόκληρο εκπαιδευτικό σύστημα με οργάνωση, προγράμματα, σκοπούς κλπ., το οποίο εκπροσωπεί στην τάξη ο εκπαιδευτικός και από το οποίο αντλεί την δύναμη και την εξουσία που έχει. Η εξουσία αυτή εκφράζεται κυρίως με την βαθμολογία και το όλο σύστημα αμοιβών και ποινών του κάθε εκπαιδευτικού ιδρύματος. Μερικές φορές μάλιστα μόνο έτσι είναι σε θέση ο εκπαιδευτικός να οργανώνει και να διεξάγει την διδασκαλία.

3. **Ο εκπαιδευτικός ως μεσάζοντας της κοινωνικοποίησης.** Παράλληλα προς τα διδακτικά του καθήκοντα ο εκπαιδευτικός χωρίς να το συνειδητοποιεί πολλές φορές και χωρίς να το προγραμματίζει, εισάγει τα παιδιά στις αξίες της κοινωνίας και ιδιαίτερα του κοινωνικοοικονομικού στρώματος στο οποίο ανήκει ο ίδιος. Το σύστημα αξιών που προβάλλει και καλλιεργεί το σχολείο είναι εκείνο περίπου του μεσαίου κοινωνικοοικονομικού στρώματος και το γεγονός αυτό δημιουργεί προβλήματα προσαρμογής και εκμετάλλευσης των ευκαιριών εκπαίδευσης για την πολλές φορές μεγαλύτερη αριθμητικά ομάδα των παιδιών του κατώτερου κοινωνικοοικονομικού στρώματος.

4. **Ο εκπαιδευτικός ως παράγοντας ανάπτυξης της ατομικότητας του μαθητή.** Κάθε εκπαιδευτικός οποιασδήποτε εκπαιδευτικής βαθμίδας προσπαθεί να ανταποκριθεί, όσο βέβαια του επιτρέπουν οι δυνατότητες και οι περιστάσεις, στις ανάγκες, τα ενδιαφέροντα, τις κλίσεις και τους σκοπούς του κάθε μαθητή. Μπορεί κατά τον προγραμματισμό και την προετοιμασία της διδασκαλίας να έχει μπροστά στα μάτια του την τάξη ως σύνολο, στις διάφορες όμως περιστάσεις της διδασκαλίας έχει μπροστά του τους συγκεκριμένους μαθητές και αυτούς προσπαθεί να βοηθήσει και να προωθήσει κατά τις δυνατότητες του καθενός.

5. **Ο εκπαιδευτικός ως πρότυπο μίμησης και ταύτισης.** Συχνά ο εκπαιδευτικός αποτελεί για τους μαθητές το πρότυπο, που το θαυμάζουν για διάφορα πράγματα: Για την διδακτική του ικανότητα, την επιστημονική κατάρτιση, την αφοσίωση στην δουλειά του, για την διάθεση να τους βοηθάει σε κάθε περίπτωση κλπ. Το γεγονός αυτό του προσφέρει πολλές δυνατότητες παιδαγωγικής επίδρασης.

6. **Ο εκπαιδευτικός ως ιδιώτης.** Ακόμα και μέσα στην τάξη αποθέτει πολλές φορές ο εκπαιδευτικός τον επίσημο ρόλο του και συμπεριφέρεται ως ιδιώτης, εκφράζοντας προσωπικά του συναισθήματα, προτιμήσεις, ενδιαφέροντα, απόψεις, πεποιθήσεις κλπ. Με τον τρόπο αυτόν καταργεί τις διαφορές που τον χωρίζουν από τους μαθητές, κατεβαίνει στην θέση τους και δημιουργεί κλίμα οικειότητας και εμπιστοσύνης, κάτι που ζητούν ιδιαίτερα οι μεγάλοι κυρίως μαθητές.

Οι επιμέρους αυτοί ρόλοι του εκπαιδευτικού δεν είναι εναλλακτικοί, σε τρόπο ώστε ο ένας να αποκλείει τον άλλον. Ο κάθε εκπαιδευτικός συνηθίζει να ασκεί κατά προτίμηση μερικούς μόνον από αυτούς, πράγμα που συμβάλλει ουσιαστικά στο στυλ συμπεριφοράς και διδασκαλίας του, χωρίς συνήθως να μένει προσκολλημένος σε μερικούς μόνο από αυτούς, αλλά τους εναλλάσσει ανάλογα με την περίπτωση. Σε τελευταία ανάλυση οι εκπαιδευτικοί διαφέρουν μεταξύ τους ως προς τους ρόλους που ταιριάζουν καλύτερα στην προσωπικότητά τους και ως προς την ευλυγισία με την οποία τους εναλλάσσουν.

ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

Με τον ρόλο ή τους ρόλους του εκπαιδευτικού συνδέονται πολλά και ποικίλα καθήκοντα. Μερικά από αυτά απαρτίζουν τον πυρήνα της καθημερινής του εργασίας, άλλα είναι δευτερεύοντα και ευκαιριακά.

1. Κατά κύριο λόγο ο εκπαιδευτικός στην τάξη διδάσκει και παιδαγωγεί. Οι δύο αυτές λειτουργίες είναι τόσο στενά δεμένες μεταξύ τους, ώστε δύσκολα μπορούμε να διαχωρίσουμε την διδασκαλία από την αγωγή. Τόσο η διδασκαλία όσο και η αγωγή στηρίζονται κυρίως στην μετάδοση γνώσεων. Αγωγή και διδασκαλία είναι οι δυο όψεις της παιδαγωγικής πράξης, που μελετούνται για συστηματικούς λόγους ξεχωριστά ή μία από την άλλη, στην πραγματικότητα όμως είναι αδύνατον να απομονωθούν, έτσι ώστε να μπορέσουμε να πραγματώσουμε την μία ξεχωριστά από την άλλη. Αν και δε συμφωνούν όλοι οι επιστήμονες με την άποψη αυτή, όλοι υποστηρίζουν πως η διδασκαλία και η αγωγή αποτελούν τον πυρήνα των καθηκόντων του εκπαιδευτικού. Επειδή με την διδασκαλία επιτυγχάνεται σε μεγάλο βαθμό και η αγωγή, οι εμπειρικά προσανατολισμένοι επιστήμονες θεωρούν την διδασκαλία ως το κύριο καθήκον του εκπαιδευτικού.

2. Το έργο της διδασκαλίας είναι διπολικό: Από το ένα μέρος προσπαθεί ο εκπαιδευτικός να μεταβιβάσει στους μαθητές ένα τμήμα από την κοινωνική του πείρα και από το άλλο να εξασφαλίσει και να δραστηριοποιήσει τις δυνάμεις της αλλαγής, χρησιμοποιώντας τις γνώσεις του παρόντος και σχετίζοντάς τις με τον κόσμο του αύριο στον οποίο θα ζήσουν οι μαθητές ως ενήλικοι. Το βάρος πέφτει σε διαφορετικό σημείο κάθε φορά.

3. Μια άλλη βασική ασχολία του εκπαιδευτικού είναι η προετοιμασία της διδασκαλίας. Η προετοιμασία αυτή περιλαμβάνει πολλές ενέργειες, από τον προγραμματισμό της ύλης και των δραστηριοτήτων όλης της σχολικής χρονιάς και την επεξεργασία μεγάλων ενοτήτων μέχρι την προετοιμασία της κάθε διδακτικής ώρας. Πέρα από αυτά στην προετοιμασία πρέπει να υπαγάγουμε επίσης το φρεσκάρισμα των γνώσεων και την επιστημονική του ενημέρωση. Συνήθως όταν λέμε προετοιμασία εννοούμε και την συστηματική μελέτη και δραστηριοποίηση όλων των παραγόντων που επηρεάζουν την μάθηση και την αγωγή του μαθητή (κληρονομικές καταβολές, ικανότητες και αδυναμίες, κοινωνικούς και πολιτιστικούς παράγοντες κλπ.).

4. Η αξιολόγηση του μαθητή είναι ένα άλλο βασικό και σχεδόν καθημερινό καθήκον του εκπαιδευτικού, που προκύπτει από την άσκηση του ρόλου του. Ακόμα και όταν δε βαθμολογεί ο εκπαιδευτικός, δεν παύει να αξιολογεί και να συγκεντρώνει καθημερινά πληροφορίες για την αξιολόγηση των μαθητών. Η αξιολόγηση είναι ίσως η πιο δύσκολη λειτουργία του ρόλου του εκπαιδευτικού,

γιατί συχνά τον θέτει μπροστά στο δίλημμα να βαθμολογήσει σύμφωνα με αντικειμενικά κριτήρια όπως συνήθως του ζητούν, ή παιδαγωγικά όπως ίσως θέλει ο ίδιος. Πολλές φορές μάλιστα η βαθμολογία δεν είναι απλώς ένα δυσάρεστο καθήκον, αλλά γίνεται βάρος γιατί ο εκπαιδευτικός συνειδητοποιεί περισσότερο ίσως από τον καθέναν την σημασία της ως παράγοντα κοινωνικής επιλογής. Κανένας σήμερα δεν μπορεί να αμφισβητήσει πως το σχολείο αποτελεί μια πρώτη φάση του μηχανισμού της κοινωνικής ο οποίος γίνεται ιδιαίτερα εμφανής προς το τέλος της υποχρεωτικής και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Αυτές είναι μερικές από τις κύριες ασχολίες του εκπαιδευτικού, που συνδέονται άμεσα με τον ρόλο του. Σύμφωνα με μια άλλη συστηματοποίηση, οι ασχολίες αυτές μπορούν να ενταχθούν σε τρεις βασικές διαστάσεις των καθηκόντων του εκπαιδευτικού:

- Την διδακτική-μεθοδολογική διάσταση,
- Την παιδαγωγική διάσταση και
- Την θεσμική διάσταση.

Από την σκοπιά της διδακτικής-μεθοδολογικής διάστασης ο εκπαιδευτικός είναι εκείνος που συντονίζει τις διαδικασίες μάθησης στην τάξη. Όσο σημαντική όμως και αν είναι η διάσταση αυτή, οι εκπαιδευτικοί στο σχολείο επιδιώκουν να επιτύχουν κάτι σημαντικό: την αγωγή του παιδιού (παιδαγωγική διάσταση). Η τρίτη διάσταση τέλος καθορίζει τα όρια μέσα στα οποία θα κινηθεί ο εκπαιδευτικός στα πλαίσια των καθηκόντων των δύο άλλων διαστάσεων, μια και τυχαίνει να είναι (δημόσιος) υπάλληλος.

Ο «ΚΑΛΟΣ» ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ.

Χαρακτηριστικά «αποτελεσματικού» εκπαιδευτικού, βάση πανελλήνιας έρευνας του παιδαγωγικού ινστιτούτου:

Πολλές προσπάθειες έχουν καταβληθεί από ερευνητές, για να καταγραφούν τα χαρακτηριστικά του 'καλού' και του 'κακού' δασκάλου, ενώ πολύ περισσότερα έχουν γραφεί για τις αντίστοιχες ιδιότητες των μαθητών. Παρακάτω θα παρουσιάσουμε μια πρόσφατη έρευνα, για τα χαρακτηριστικά του αποτελεσματικού εκπαιδευτικού, όπως αυτά αναδύονται από τις απόψεις των μαθητών. (Η έρευνα είχε πανελλήνιο δείγμα 1500 μαθητών όλων των βαθμίδων και διενεργήθηκε κατά το χρονικό διάστημα 2004-2006.) Οι άριστοι εκπαιδευτικοί διαφέρουν από τους υπόλοιπους στη γνώση του αντικείμενου που διδάσκουν αλλά και ευρύτερα, στην ικανότητα να επιτυγχάνουν περισσότερα μαθησιακά αποτελέσματα με οικονομία χρόνου, στην εμπειρία για την αντιμετώπιση προβλημάτων και στην χρήση καινοτόμων μεθόδων.

Σε έρευνα της Αναστασίας Παμουκτσόγλου (*Παιδαγωγικό Ινστιτούτο*) διαπιστώθηκε ότι τα χαρακτηριστικά του καλού δασκάλου μπορούν να συνοψιστούν στα ακόλουθα, σύμφωνα με τις απόψεις των ίδιων των εκπαιδευτικών: στην αγάπη για τους μαθητές, στη θέληση, το μεράκι, την όρεξη για δουλειά, τη συνειδητή κλίση, στην επιμονή και την υπομονή για την διεκπεραίωση των καθηκόντων, στην

αυτοαξιολόγηση, στη διδακτική ικανότητα, στην επικοινωνία, στον ενθουσιασμό, στην αίσθηση του χιούμορ και στην ώριμη, ολοκληρωμένη και ισορροπημένη προσωπικότητα και ψυχική υγεία.

Σύμφωνα με την έρευνα το μεγαλύτερο ποσοστό των μαθητών θεωρεί πολύ σημαντικό από την πλευρά του καθηγητή:

- Να αναπληρώνει τις ελλείψεις των μαθητών
- Να γνωρίζει ακριβώς τι πρέπει να κάνει όταν οι μαθητές δεν προσέχουν στο μάθημα
- Να γνωρίζει πολλές τεχνικές για την παρουσίαση του νέου μαθήματος
- Να γνωρίζει τι ξέρουν και τι δεν ξέρουν οι μαθητές
- Να δείχνει ενθουσιασμό και ενδιαφέρον για τη δουλειά του
- Να δημιουργεί δημοκρατικό κλίμα
- Να είναι ένα άτομο στο οποίο να μπορούν οι μαθητές να στηριχτούν
- Να είναι πρόθυμος/η να ακούσει κάτι που απασχολεί τους μαθητές
- Να είναι πρόθυμος/η να εξηγήσει πολλές φορές ένα δυσνόητο κομμάτι του μαθήματος
- Να είναι υπομονετικός/ή
- Να είναι φιλικός/ή
- Να ελέγχει τις εργασίες που αναθέτει
- Να επιβραβεύει την προσπάθεια και όχι το αποτέλεσμα
- Να κάνει σωστή χρήση του διδακτικού χρόνου
- Να λαμβάνει υπόψη τις θέσεις και τις ιδέες των μαθητών του
- Να ξέρει να χειρίζεται τις συμπεριφορές των μαθητών που δημιουργούν προβλήματα στο μάθημα
- Να οργανώνει το μάθημα με τέτοιο τρόπο έτσι ώστε όλοι να καταλαβαίνουν στο τέλος της ενότητας αυτά που διδάχτηκαν
- Να παρέχει οδηγίες για τις ασκήσεις και τις εργασίες
- Να παρέχει τον απαραίτητο χρόνο εξάσκησης των μαθητών στη νέα γνώση
- Να χρησιμοποιεί εξατομικευμένη διδασκαλία για τους αδύνατους μαθητές
- Να χρησιμοποιεί παραδείγματα και απεικονίσεις για τη διευκρίνιση των δύσκολων σημείων

Ενώ τους είναι αδιάφορο:

- Να είναι πολύ αυστηρός/ή όταν διορθώνει εργασίες
- Να θέτει κλειστές ερωτήσεις

Επίσης δεν θεωρούν καθόλου σημαντικό, ο εκπαιδευτικός να είναι δύσπιστος.

Η ανάλυση των ποιοτικών στοιχείων της έρευνας κατέδειξε ότι ο αποτελεσματικός εκπαιδευτικός διαθέτει ιεραρχικά τα εξής χαρακτηριστικά, σύμφωνα πάντα με τις απόψεις των μαθητών: να γνωρίζει καλά το αντικείμενο που διδάσκει, να έχει χιούμορ, να είναι ευέλικτος, να οργανώνει σωστά την τάξη και το χρόνο διδασκαλίας, να είναι δίκαιος, να αποτελεί πηγή έμπνευσης για τους μαθητές, να γνωρίζει τις ανάγκες των μαθητών, να παρέχει επανατροφοδότηση, να δείχνει ενθουσιασμό, να κοινοποιεί τους στόχους, τη σειρά των εννοιών του μαθήματος, τις ευθύνες που θα αναλάβουν οι μαθητές και να είναι επικοινωνιακός.

Χαρακτηριστικά «καλού» εκπαιδευτικού όπως προκύπτουν από σύνθεση μελετών ελλήνων και ξένων συγγραφέων:

Παρακάτω παρουσιάζεται μια άλλη λίστα με τα προτερήματα του καλού εκπαιδευτικού που κρίθηκαν ότι συστήνουν την προσωπικότητα ενός ολοκληρωμένου εκπαιδευτικού όπως προέκυψε από μια σύνθεση των μελετών των εξής συγγραφέων: Ανδρουλάκη (1999), Καλλιαμπέτσου–Κορακά (1990), Fontana (1994-95), Πρόσκολλη (1999), Puren (1998) και Tagliante (1994).

Σύμφωνα με τους παραπάνω συγγραφείς, ένας «καλός εκπαιδευτικός» θα όφειλε:

α. να είναι:

- καλός, αξιαγάπητος
- φιλικός
- ευαίσθητος
- οξύς παρατηρητής, ενημερωμένος για ό,τι συμβαίνει στην τάξη
- προσεκτικός ακροατής, υπομονετικός
- ήρεμος, αλλά με ζωντάνια και ευελιξία
- ακέραιος
- με κατανόηση και κατανοητός
- προσιτός, «εύκολος»
- μοντέρνος, χωρίς προκαταλήψεις
- ρεαλιστής στη δική του επαγγελματική φιλοσοφία και στις προσδοκίες του
- υπεύθυνος, συνετός, μεθοδικός, συστηματικός, καλά προετοιμασμένος
- ικανός ομιλητής, με καθαρή, δυνατή και εκφραστική φωνή
- ακριβής, επιδέξιος, πετυχημένος

β. να έχει:

- επάρκεια γλωσσική, πολιτιστική και παιδαγωγική («...να μαθαίνει στο μαθητή να επικοινωνεί, να συνεισφέρει ευρέως σε μια γενική εκπαίδευση, προτείνοντας εργαλεία για να μαθαίνει ο μαθητής να μαθαίνει, αλλά και προτείνοντας ένα άνοιγμα διαπολιτισμικό») (Martinez, 1998:118)
- επαγγελματική επάρκεια
- ικανότητα να σχεδιάζει και να οργανώνει το μάθημα
- πείρα
- αυτοπεποίθηση, αυτοεκτίμηση, ισχυρό «εγώ»
- θετική στάση για τη θέση του εκπαιδευτικού στην κοινωνία
- συναισθηματική ωριμότητα (να αποφεύγει τον ανταγωνισμό, τη λογομαχία, την αναστάτωση)
- αντοχή
- φαντασία
- ενθουσιασμό
- χιούμορ (να γελά ακόμα και με τον εαυτό του, αλλά ποτέ σε βάρος των παιδιών)
- άνεση

Ο «καλός εκπαιδευτικός» δεν πρέπει να είναι ποτέ:

- κακοδιάθετος και μεροληπτικός
- υπερβολικά κριτικός, λογοκρίνοντας τη δουλειά των παιδιών
- δύσπιστος, επιθετικός και ειρωνικός

- εκνευρισμένος χωρίς λόγο
- αυστηρός λάτρης της πειθαρχίας, αυταρχικός, απόλυτος
- απογοητευμένος.

3. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΤΗΝ ΕΙΣΟΔΟ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

*Η ρήση πως σε λίγα χρόνια **αναλφάβητος** θα θεωρείται όποιος δεν μπορεί να χρησιμοποιήσει στη δουλειά του ηλεκτρονικό υπολογιστή όσο τρομακτική κι αν φαίνεται, δηλώνει μια πραγματικότητα.*

Οι τεράστιες δυνατότητες που έχει και αποκτά όλο και περισσότερο ο Η/Υ στην αποθήκευση, επεξεργασία και αξιοποίηση μεγάλου όγκου σύνθετων πληροφοριών – δοθέντος ότι η κατάκτηση χρήσιμων και έγκυρων πληροφοριών σε διάφορους τομείς του επιστητού αποτελεί κύριο σκοπό της παιδείας και προϋπόθεση της γνώσης και της καλλιέργειας του ανθρώπου – κάνει ώστε η Πληροφορική να καταλαμβάνει όλο και μεγαλύτερο έδαφος στην εκπαίδευση. Όχι μόνο γιατί εξασφαλίζει εύκολη πρόσβαση σε όλη την έκταση μιας κωδικοποιημένης γνώσης, αλλά γιατί προσφέρει προγράμματα διδασκαλίας των γνωστικών αντικειμένων, ασύγκριτα πιο πλούσια και έξυπνα από τα καθιερωμένα διδακτικά βιβλία.

1. δίνει μεγάλα περιθώρια αυτενέργειας στο μαθητή- συχνά με ευχάριστο και παιγνιώδη τρόπο
2. αξιοποιεί την ανευρετική διαδικασία που είναι και η πιο αποτελεσματική πηγή γνώσης.
3. δίνει δυνατότητες αυτοδιδασκαλίας ή διδασκαλίας εξ αποστάσεως , μορφές που δεν πρέπει καθόλου να υποτιμώνται στις ραγδαίες εξελίξεις του κόσμου μας και των συστημάτων εκπαίδευσης.
4. Κι όλα αυτά χωρίς να αχρηστεύεται ο εκπαιδευτικός, που αποκτά νέα τελειότερα μέσα να επιτελέσει το έργο του και ο οποίος εν μέρει αλλάζει ρόλο, μετατρέπόμενος σε καθοδηγητή και εκπαιδευτή της γνώσης αντί του απλού αναπαραγωγού και αναμεταδότη απλών ή εύκολα προσβάσιμων πληροφοριών.
5. Έτσι αξιοποιείται καλύτερα και ουσιαστικά ο εκπαιδευτικός εκεί που πραγματικά χρειάζεται να προσφέρει.

(χαρακτηριστικά αποσπάσματα από διάλεξη σε συνέδριο):

Η σημερινή κοινωνική απαίτηση τείνει προς τον αλφαριθμητισμό των νέων τεχνολογιών. Η πρόκληση της εκπαίδευσης είναι να ετοιμάσουμε πολίτες όχι απλά ικανούς να διαβάζουν, όχι απλά κατόχους συγκεκριμένων γνώσεων και δεξιοτήτων, αλλά ικανούς να μαθαίνουν επιλέγοντας τι θα μάθουν και τι πρέπει να διαβάσουν για να το μάθουν. Το μόνο που ξέρουμε για την κοινωνία που θα ζήσουν αυτοί που σήμερα εκπαιδεύουμε είναι ότι θα είναι διαφορετική απ' τη σημερινή. Για πρώτη φορά στην παγκόσμια ιστορία της εκπαίδευσης καλούμαστε να προετοιμάσουμε μια γενιά που θα ζήσει και θα εργαστεί σε κοινωνικό, εργασιακό, τεχνολογικό ίσως και γεωπολιτικό περιβάλλον διαφορετικό απ' αυτό στο οποίο ζει την εποχή που εκπαιδεύεται.

Είναι σίγουρο λοιπόν πως η εισβολή των νέων τεχνολογιών στα σχολεία ως φυσική συνέπεια θα δημιουργήσει πολλές ανακατατάξεις και προβληματισμούς. Διάφορες

έρευνες έχουν δείξει πως ορισμένοι απ' τους κύριους λόγους για τους οποίους η εκπαιδευτική τεχνολογία δεν έχει αξιοποιηθεί σε μεγάλο βαθμό στα σχολεία είναι:

- Η εφαρμογή παραδοσιακών μοντέλων διδασκαλίας, η οποία αδυνατεί να εκμεταλλευτεί τα πλεονεκτήματα της τεχνολογίας
- Η έλλειψη κατάλληλων εκπαιδευτικών λογισμικών
- Η έλλειψη δεξιοτήτων από μέρους των εκπαιδευτικών και η μη παροχή ευκαιριών και κινήτρων για συνεχή επιμόρφωση
- Η οργάνωση των φυσικών χώρων στις παραδοσιακές τάξεις αποτρέπει την εύκολη εφαρμογή των τεχνολογιών αυτών
- Η αντίσταση σε κάθε είδους αλλαγή που χαρακτηρίζει τα εκπαιδευτικά συστήματα

Αυτή η αλλαγή δεν πρέπει ούτε να μας φοβίσει ούτε να μας δυσαρεστήσει, γιατί μέσα σ' αυτό το διαρκώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον είμαστε εμείς που καλούμαστε και πάλι ν' ανταποκριθούμε στις απαιτήσεις του νέου μας ρόλου προσαρμοσμένου στα νέα δεδομένα που καθορίζονται πλέον σε παγκόσμιο επίπεδο. Πάμπολλοι ρόλοι δόθηκαν κατά καιρούς και περιστάσεις στον εκπαιδευτικό. Κατά τον καθηγητή Αλ. Κοσμόπουλο είναι « πηγή γνώσεων », « πρότυπο », « φύλακας των παραδόσεων » καθώς και « σμιλευτής ψυχών », « δαδούχος », ενώ κατά τον Ν. Καζαντζάκη « εκείνος που γίνεται γέφυρα για να περάσει απέναντι ο μαθητής του » και τόσοι άλλοι. Το καινούριο αντίληψη σχολείο δίνει στον εκπαιδευτικό έναν επιπλέον ρόλο και χαρακτηρισμό, αυτόν του « teacher globatus ».

Τα σύγχρονα παιδαγωγικά μοντέλα υποστηρίζουν μια διαθεματική προσέγγιση της διδασκαλίας, η οποία στηρίζεται στις αρχές της κοινωνικής αλληλεπίδρασης και συνοικοδόμησης της γνώσης. Τα προγράμματα σπουδών μιλούν για ανάπτυξη της κριτικής σκέψης των μαθητών. Η καλλιέργεια κριτικής σκέψης απαιτεί την αμφισβήτηση, τη δυνατότητα επιλογής και προϋποθέτει την άρνηση της αυθεντίας. Η κριτική σκέψη απαιτεί εκπαιδευτικό που να αντέχει το ότι η αμφισβήτηση ως μέρος της εκπαιδευτικής διαδικασίας θα συμπεριλαμβάνει και τον ίδιο. Μέσα σ' αυτήν τη συνολική αναβάθμιση καλείται ο εκπαιδευτικός να επωμισθεί καινούριο αναβαθμισμένο ρόλο εγκαταλείποντας ίσως και ολοκληρωτικά όσα έκανε στην τάξη ως τώρα.

Η χρήση πολλαπλών μέσων, χρώμα, εικόνα, ήχος, επιδρούν ως ψυχολογικές παγίδες για την αύξηση του ενδιαφέροντος των εκπαιδευομένων. « Μια εικόνα αξίζει όσο χίλιες λέξεις » λέει μια κινεζική παροιμία. Ένα βίντεο άραγε πόσες; « Ακούω και ξεχνώ, βλέπω και θυμάμαι, κάνω και μαθαίνω ». Οι έρευνες απέδειξαν πως απ' αυτά που διαβάζουμε αποτυπώνονται στον εγκέφαλο το 10%, απ' αυτά που ακούμε το 20% και αυτά που προέρχονται από οπτικοακουστικά μέσα το 50%.

Οι νέες τεχνολογίες προσφέρουν μοναδικά παιδαγωγικά και εκπαιδευτικά πλεονεκτήματα. Με τη χρήση τους οι μαθητές:

- Κερδίζουν σε ότι αφορά τη μάθηση
- Κατακτούν η γνώση σε λιγότερο χρόνο
- Αρέσκονται να πηγαίνουν σχολείο
- Αναπτύσσουν θετική στάση σε ότι αφορά την εργασία τους

Ο ρόλος του λοιπόν δεν καταργείται ούτε είναι κάτι τέτοιο δυνατόν να συμβεί. Αντίθετα γίνεται πιο σημαντικός, αλλά και πιο δύσκολος. Από απλός και μοναδικός φορέας της γνώσης « μετατοπίζεται » σε ρόλο συνεργάτη – συμβούλου του μαθητή

και οργανωτή της διαδικασίας της μάθησης. Με τη βοήθεια της τεχνολογίας εντοπίζει τις ανάγκες και ιδιαιτερότητες του κάθε μαθητή ώστε να του βρίσκει τα κατάλληλα μονοπάτια της γνώσης.

« Εφεξής θα έχει ως πρόσθετο ρόλο να επιλέξει τα κατάλληλα προγράμματα, να εφαρμόσει τη χρήση τους μέσα κι έξω από την τάξη, να εξηγήσει δύσκολα ή δυσνόητα σημεία, να παραπέμψει σε πρόσθετη συμβατική ή ηλεκτρονική προσπελάσιμη βιβλιογραφία ».

Θα πρέπει να ξεχάσει την ταϊστική μέθοδο και τους μαθητές του ως παθητικούς αποδέκτες της διδασκαλίας του. Παύει να είναι μόνο μεταδότης και ελεγκτής γνώσεων και γίνεται εμπνευστής, οργανωτής και δημιουργικός εμπυχωτής. Ρόλος του είναι να τους παρέχει ευρύτερα χρονικά περιθώρια ώστε να κρίνουν, να απορροφούν, να διανοούνται, να εφαρμόζουν, να συνθέτουν, να οραματίζονται. Θα τους ενθαρρύνει να βιώνουν εμπειρίες επίλυσης προβλημάτων, να σκέφτονται και να αναλαμβάνουν ατομικά την υπευθυνότητα να μαθαίνουν οι ίδιοι και να βοηθούν τους άλλους να μαθαίνουν. Ο ίδιος θα τους βοηθάει να βρίσκουν την αναγκαία πληροφορία εύκολα και γρήγορα χρησιμοποιώντας ηλεκτρονικά μάτια και αυτιά που θα πειραματίζονται και θα είναι ικανά να δουν τι λέει « η άλλη πλευρά του κόσμου ».

Ο εκπαιδευτικός θα είναι το επίκεντρο της αναζήτησης της γνώσης, αλλά ποτέ πια η αυθεντία της έκφρασής της. Κοινή παραδοχή όλων όσων διάκεινται θετικά προς τη χρήση των τεχνολογιών είναι πως η μετάβαση σε μια τέτοια ποιότητα σχέσεων στην εκπαιδευτική διαδικασία δεν μπορεί να έρθει τόσο απλά, ύστερα από την εγκατάσταση ενός εργαστηρίου υπολογιστών, από τη μια μέρα στην άλλη ούτε καν από τη μια χρονιά στην άλλη. Θα χρειαστούν βεβαίως ελληνικά εκπαιδευτικά προγράμματα σε όλους τους γνωστικούς τομείς που θα μετατρέψουν τη δυνατότητα αυτή σε πράξη.

Επίσης θα απαιτηθεί άλλου είδους κατάρτιση – πέρα της καθαρώς επιστημονικής – των μελλοντικών εκπαιδευτικών όχι μόνο στη χρήση της νέας εκπαιδευτικής τεχνολογίας, αλλά στη μέθοδο καθοδήγησης των μαθητών προς την αναζήτηση και την περιπέτεια της κατάκτησης της γνώσης. Μιας γνώσης που απαιτεί κριτική επιλογή και αξιοποίηση των πληροφοριών και που θα ενεργοποιεί όλο και περισσότερο τη νόηση του ανθρώπου.

«Δεν πρέπει να δοθεί βάση απλά στη χρήση ενός υπολογιστή, αλλά στη σωστή αξιοποίησή του.»

Βιβλιογραφία:

- «Εκπαίδευση και εκπαιδευτικός σήμερα: Προβλήματα και προοπτικές στη σύγχρονη εκπαίδευση», Παναγιώτη Δ. Ξωχέλλη, Εκδοτικός οίκος αδελφών Κυριακίδη Θεσσαλονίκη 1989.
- «Παιδαγωγική ψυχολογία» Γ' έκδοση, Αχιλ. Γ. Καψάλη, Εκδοτικός οίκος αδελφών Κυριακίδη.
- «Χαρακτηριστικά του αποτελεσματικού δασκάλου, του καλού και κακού μαθητή. Πανελλήνια έρευνα σε εκπαιδευτικούς και μαθητές», Ευστράτιος Παπάνης & Παναγιώτης Γιαβρίμης, δημοσίευση σε συνεργασία με τον Συμβουλευτικό Σταθμό του Πανεπιστημίου Αιγαίου.
- «Προς έναν επανακαθορισμό της παιδαγωγικής σχέσης: ο διαδραστικός ρόλος του εκπαιδευτικού», Γεωργουλοπούλου Ελένη εκπαιδευτικός Δ.Ε

- «Ο ρόλος του δασκάλου στην είσοδο των νέων τεχνολογιών στο σχολείο», Τσογιάννη Γαλάτεια εκπαιδευτικός Π.Ε, διάλεξη.